

Løgmaður í nýttársrøðuni:

Varðveitið solidaritet

Uttan á nakran hátt at ynskja sokallaðu »góðu gomlu dagarnar« aftur — ofta dagar uppá gott og ringt — mugu vit framvegis sum stavnhalð í øllum samfelagsviðurskiftum varðveita solidaritet, segði løgmaður m.a. í nýttársrøðu síni í útvarpinum, sum vit prenta niðanfyri.

Gamlaárskvöld í 1970 nart eg eitt sindur við tann lut føroyingar noyddust at velja í telvingini um tær broytingar, sum samvinnan ímillum lond fór at gera í okkara umstøðum.

Hetta var ein ásanann av, at álitið á egnan mátt og megí skuldi umsitast á ein hátt, sum samsvaraði tí veruleika, at øll okkara viðurskifti eru samanivinnad við vilkorini og lívstreytirnar í viðskiftalondum okkara og viðari í viðskiftalondum teirra. Hetta at lita á egnan mátt og megí so langt, at einstaklingurin ella tað einstaka samfelagið kennir seg hava nóg mikið í sær sjálvum, ella at samrøður ikki er neyðugur heima sum burtur, fór at roynast okkum andrøður, har vit ongantíð vunu upp á land.

Sannaðu vit hinvegin, at okkara litla tjóð lutfallsliga eigur sama føring av dugnaligheit, kunnleika og snildi, serkunnleika innan ávís øki og áráði sum tey stóru og ríkaru samfeløgini, so kundu vit í góðum treysti fara á fund alla staðni, har avgerðir verða tiknar. Tá kundi máttur okkara og orka ávirka hesar avgerðir eitt sindur, tí tær voru avgerðir fyri okkum eins væi og hini.

Eri framvegis sannferdur um, at orðini um at lita á egnan mátt og megí eiga at goyma hetta hjá hvørjum føroyingi, at sjálvsálitið hjá hesi tjóð, viljin til frælst lív og viljin til at eiga medavgerð um egnu lagnu ikki skal vikna. Skulu goyma tað, at trugvin á okkara fedranna arv, okkara mentararv, gevur okkum so sterkt og haldgott stöð, at okkum ikki nýtist at smæðast, ja, hinvegin áleggur okkum at fremja allar royndir at fremja neyðugar broytingar í tí

lagi valdað hevur og valdar ímillum menniskju og tjóðir.

Tá kundu vit siga, at tann litla lut, vit kundu leggja til fyri at ávirka lívstreytirnar og vilkorini hjá teirri heild, vit eru vorðin partur av; høvdu vit latið.

Tað verður framhaldið neyðugt, at vit strika undir tann leiklut, vit eiga í hesi heild, at vit so sterkt sum møguligt gera vart við okkum — ikki bert í fiskivinnusamanhang — skulu ikki áhugamál okkara verða kroyst ímillum áhugamálini hjá teim stóru, skal ikki tað litla hjólið í gonguverkinum verða slitið niður, meðan tey stóru mala.

Síðan mær fyri 10 árum síðani fyrstu ferð beyðst høvi til at bera tykkum landsmonnum landsstýrisins heilsu nýársaftan við metingum um, hvar vit standa og hvat okkum goymist, hevur gongdin prógvað, at í ávíst mát áttu vit tað sjálvsálit, dirvi og áráði, ið kundi fremja tjóðarbata sosialt og mentunarlaga, í ávíst mát megnaðu vit at brýna meiningar og metingar um neyðugt tiltek soleiðis til, at fyrstakssemi, hugsjónir og skapandi vilji ongantíð stírnaðu, í ávíst mát eydnaðist at vinna hvørjum føroyingi størri persónligt frælsi og rættuliga langt eydnaðist okkum at varðveita hetta samfelagið sum eitt so mikið gott samfelag, at enn fleiri enn áður kenna seg heima, enn fleiri enn áður kenna seg varða av hesum samfelag.

Tað eru so mong viðurskifti, sum treytaðu hetta, í ein mun politisk/búskaparlig, í annan mun mentunarlaga og siðmenningarlig. Men fremst helst tann samlaði arvur, vit finga í varðveitslu at lata komandi liðum.

Hesi ættarlið koma at liva undir somu treytum, sama kravi til at fóta sær í bráðligum remlingum og undir enn sterri avbjóðing til at laga seg eftir umstøðum, sum broytast offtari og skjótari enn fyrr.

Treytin, fyri at hesi lið greiða setning sín uttan at missa seg sjálvi burtur í melðrinum, er, at vit megna at geva teim tað í beinini, sum búna til at taka ábyrgd av egnum umstøðum, av einum samfelag, tey kenna seg sum heilan og fullan part av.

Árið, ið brátt er farið, hevur skilliga sýnt, at so leingi vit royna at varðveita tjóðareyðkennini og nakrar av áður nevndu eginleikum eiga vit møguleikar fyri at fóta okkum, og sýnt, at tá vit liggja á takinum, so rista vit teir trupulleikar av okkum, ið gongdin uttanum elvir.

Kreppufyrirbyggjandi tiltøk

Í 1978 og 1979 var búskaparlaga gongdin í Føroyum trekar enn fyrr í sjeitiárunum. Orsøkin var orkudýrkanin og kreppan í idnaðarlondum uttanum okkum.

Til tess at forða fyri, at okkara trupulleikar skuldu fáa somu kreppueyðkenni, sum hava verið sjónlig í framkomna heiminum, gjerdist á sumri 1979 og tidliga í 1980 neyðugt at fremja kreppufyrirbyggjandi tiltøk. Tiltøk sum legdu byrðar á hvønn einstakan. Viljin til at bera hesar man hava verið so ymiskar, og í summum førum er tíverri eisini megin til at bera helst litil, men samantikið kenna i dag sigast, at bráðteingisloysnin hon hyldnaðist. Arbeitt hevur so verið fram ímóti varandi og avvegaðum loysnum.

Varðveittu rúmar veidumøguleikar

Hóast óvissan var stór við ársbyrjan 1980 og útlitið ótryggari enn áður, hefnadust samlaðu móttiltøk okkara so mikið væl og eydnaðist kortini í samráðingum at varðveita so rúmar veidumøguleikar, at hesir saman við nýskaptum móguleikum rukku til ein skurð, sum í krónutali ongantíð hevur ligið hægr.

Heildarveiðan bleiv í 1980 útvíð 270.000 tons ella hin sama sum í 1979. Broytingar eru tó í veidusamansetningini, har virðismikil fiskur er meira, og minni er veitt av biligari fiskasløgum.

Tey ymsu veidukini hava í 1980 stórt sæð roynst á sama hátt sum í 1979. Kortini er ein afturgongd í EEC-partinum av Norðsjónum og í lodnuveidum undir Íslandi, meðan lodna og rækja við Eysturgrenland sýna ein vøkstur útvíð 25.000 tons.

Føroyaleiðirnar hava givið júst somu nøgd av matfiski og svartkjäfti sum árið fyri.

Áhugavert er at merkja sær úrslitið hjá tí fræga parti av flota okkara sum eru rækjuskipini. Útlitið við ársbyrjan var ógvuliga dapurt, og so seint sum í mars 1980 høvdu vit bert trygd fyri kvotu uppá 1880 tons, men heildarveiðan er kortini nærum eins stór og besta árið frammanundan, sum var 1977, tá vit veiddu 12.800 tons av rækjum.

Í ár eru veidd 10-12.000 tons samanlagt á øllum leiðum, og liggur hetta í virði væl omanfyri nakað annað ár.

Útflutningurin setti met

Útflutningur okkara vaks

fram til 1977 upp í 862 mill. kr., men fall síðani aftur í 1978 og 79 niður í 758 mill. kr.

Í ár hava vit enn einaferð sett met og eru farin um tær 1000 milliðirnar ella milliardina — eitt tal, sum fáur dugdi at hugsa fyri 10 árum síðani.

Fyrirbilstølini sýna — og tá eru ikki allar útluttrar idnaðarvørur taldar við — at útflutt er fyri 1.029 mill. kr. Hetta er í mun til í fjør ein vøkstur uppá 36% ella 271 mill. kr. og í mun til metárið 1977 ein vøkstur uppá 19,5%.

Innflutningurin er eisini vaksin í ár, mett er, at hann verður 172 mill. kr. hægrí ella umleið 16% í mun til ífjór.

Gjaldsjavnahallið minka munandi

Gjaldsjavnahallið, sum hevur verið eitt av størstu vandamálum okkara seinastu tvey árin er sostatt minkað munandi og er komið í eina rimuligari legu.

Kreppufyrirbyggjandi tiltøkini hava í innflutninginum virkað á tann hátt, at bæði vanligum brúksvørur og sokallaðum luksusvørur er innflutt minni av; mett er, at fallið í hesum vørur er umleið 20%, hetta er kortini

meira enn uppvegað av teim risastóru oljupris-hækkingunum, sum gera, at heildarinnflutningurin verður umleið 1.250 mill. kr.

Vit hava sostatt framvegis eitt gjaldsjavnahall, stavandi frá einum býttis-lutfalli, sum ikki er batnað nóg mikið aftur, men serliga tí, at iløgurnar í samfelagi okkara framvegis eru so stórar. Hetta hall skulu vit áhaldandi stríðast fyri at beina burtur, men gerst hetta bert, um vit úr nýggjum móguleikum í áttatiárunum skapa økta framleiðslu, samstundis sum vit halda aftur í privatari og almennari nýtslu, sum ikki eru iløgur.

Ikki bert spara okkum úr trupulleikum

Hugsanin um bert at spara seg burtur úr trupulleikumum við stórum niðurskurðum er ómetaliga skeiv, tí slíkt vildi givið margar óhepnar sosialar og menniskjansligar fylgjur.

Kanna vit útflutningsvøxturin siggja vit, at nøgdin í fiskautflutninginum eru samanlagt vaksnar við 2.000 tons um ella við einum síðan 1979. Nøgdin av biligum